

Kulturarv Vikingstad

Medlemstidning för Vikingstad Hembygdsförening Nr 6 2001

Ordföranden har ordet:

Föreningen har som tidigare berättats beslutat att inte anordna någon studiecirkel innevarande vinter men det hindrar förhoppningsvis inte Er från att lämna in bidrag till vår kunskapsbank om Vikingstads historia. Alla bidrag är hjärtligt välkomna.

Några av föreningens medlemmar har deltagit i en datakurs i bildhantering anordnad av Studieförbundet. Detta som ett led i att höja föreningens kompetens inom området för att vi ska bli fler som kan hjälpa till med att skanna in bilder i vår bilddatabas.

Bilddatabasen omfattar nu ca 400 fotografier, gamla såväl som en del nytagna bilder. Vår målsättning är att så långt som möjligt dokumentera Vikingstads äldre bebyggelse. Bor Du i ett äldre hus och har ett fotografi på Ditt hus som Du kan tänka Dig att låna ut det till oss så hör av Dig till någon i styrelsen.

Vi var några medlemmar i föreningen som hade den stora glädjen att häromkvällen få träffa en person från den familj som var den sist boende i torpet Åttingen under Sörstad.

Yngve Dahlqvist som nu är 82 år kunde berätta intressanta episoder om hur det var i hans ungdom när han bodde i Åttingen och hans far Karl Dahlqvist arbetade på Sörstad.

Vår före ordförande Thorsten Andersson forskade bland annat på Sörstad och dess torp och vilka personer som bodde där förr i tiden. Som ett exempel på detta följer här berättelsen om torpet Åttingen under Sörstad. Torpet revs 1940.

Torpet Åttingen

Torpet var beläget c:a 2 km. sydost från gården. Första kilometern var körväg, sista kilometern endast en skogsstig.

Från torpet Ängsveden fanns en dålig körväg genom skogen. Men när torparen gick till sina dagsverken vid herrgården använde han alltid skogsstigen. Om han istället gått körvägen via Ängsveden hade han fått en km längre att gå.

Torpet finns omnämnt i början av 1770 talet men inte förrän 1811 kan man med säkerhet följa upp vilka som bebott och brukat torpet.

Då brukas torpet av Nils Månsson född 1769 gift med Stina Persdotter född 1777. Makarna har tre barn Stina, Nils och Anders födda 1800, 1806 och 1811.

Efter fem år flyttar de från torpet, ny brukare blir Jöns Larsson, född 1772 gift med Märta Larsdotter, född 1776 deras fyra barn Maja Cajsa, Gustaf, Lars och Johannes är födda 1804, 1807, 1809 och 1812.

Familjen Larsson brukar torpet i åtta år och efterträds 1824 av Peter Jansson född 1788, hans hustru Cajsa

Ericsson är född 1786, makarna har endast dottern Sara Maja född 1818.

1830 kommer nästa torparbyte. Nu inflyttar Anders Nilsson född 1800 med hustru Anna Lisa Hansdotter född 1804. De har barnen Per Gustaf och Albertina Wilhelmina födda 1826 och 1831.

Familjen Nilsson stannar endast ett år som torpare. Efter dem inflyttar från Trädgårdsstugan eller (som det också kallas Trädgårdstorp) den där bosatte statdrängen Gustaf Axelsson, som nu etablerar sig som torpare.

Axelsson är född 1805, gift med Anna Lena Jönsdotter född 1803. Vid inflyttningen har makarna två barn Brita Lena född 1828 och Adolf född 1830. Under deras tid vid torpet ökas barnskaran med Johanna född 1832, Lotta född 1834, och Johannes född 1836.

Hos familjen bor också flickan Maja Stina Staf född 1819, pigan Anna Stina Carlsdotter född 1815 samt inhysesjonet Stina Greta Jönsdotter född 1794 med sina oäkta döttrar Johanna född 1826 och Christina född 1832. Den yngsta flickan dör vid ett års ålder.

Om Gustaf Axelsson kan berättas att han började som daglönare vid Sörstad när han var fjorton år. När han ingick äktenskap 1827 tog han tjänst som statdräng. År 1836 slutade han som torpare vid Åttingen och började istället som torpare vid Hultet.

Även Axelssons efterträdare blir en av gårdens statdrängar. Anders Larsson född 1797 och bosatt i Nysätter gift med Brita Stina Svensdotter född 1803.

Före sitt äktenskap har Brita Stina dottern Greta Sophia född 1822. I äktenskapet föds barnen Karl Gustaf 1826, Fredrika 1829, Lotta 1832 död 1838, tvillingarna Johanna och Matilda 1834, Carolina 1838. Charlotta 1840, Maja Greta 1843 död vid ett års ålder, och Jan Peter 1845. Hos familjen finns alltid en piga i tjänst ingen av dessa stannar någon längre tid. 1847 dör Anders Larsson den enligt notering i kyrkboken utfattiga änkan får bli boende kvar vid torpet.

Under några år blir inte torpet brukat nyttjas som bostad till gamla och fattiga som varit anställda vid gården. Förutom änkan Larsson och en del av hennes barn bor där Carl Magni Jönsson född 1795 sjuklig och oförmögen. Ytterligare en änka är boende i torpet Lena Cajsa Jönsdotter född 1800 med sina tre barn Carl, Anna Sophia och Fredrik födda 1829, 1832 och 1837.

1851 blir torparbruket upptaget på nytt, brukare blir Carl Johan Carlsson född 1829, gift med Johanna Jakobsdotter född 1824. Hos makarna bor flickan Matilda Fredriksdotter född 1845. Trots sin ringa ålder är hon skriven som tjänsteflicka. Inhyses bor fortfarande Carl Magni Jönsson och Lena Cajsa Jönsdotter med sin yngste son. Dessa inhyses boende och även tjänsteflickan flyttar 1860, samma år föds makarna Carlssons första barn Clara Sophia. År 1862 föds ännu en dotter Johanna Wilhelmina, och 1864 föds sonen Carl Johan.

Familjen Carlsson brukar torpet i tjugo år, när de 1871 flyttar tillträder Axel Wilhelm Landgren född 1842 gift med Johanna Nicklasdotter född 1840. Tillträdesåret föds sonen Axel Valter, och året efter föds sonen Karl Julius. Landgrens blir kvar endast två år.

Efter dem inflyttar Isak Isaksson född 1828, med hustru Beata Eklund född 1832. Makarna har fört en nomadiserande tillvaro deras barn är födda på skilda platser Johan Alfred i Askeby 1858, Oskar Emil i Vreta kloster 1863, Karl August i Flistad 1865, Hilma Karolina i S:t Lars 1869, Elin Augusta i Skeda 1871 i Åttingen föddes 1875 Klara Matilda. Efter tre år vid Åttingen är det åter dags för uppbrott.

Efter Isaksson kommer Carl Gustaf Jonsson född 1837 gift med Johanna Sofia Högström född 1842. Vid inflyttningen har makarna barnen Augusta Sofia, Johanna Matilda, Karl August, Gustav Leonard Wilhelmina Elisabet samma år familjen kom till Åttingen föddes Johan Alfred.

Efter fyra år flyttar familjen Jonsson, efter dem inflyttar Oscar Nilsson Druvva född 1850 med hustru Matilda Samuelsdotter född 1848. Hustrun hade före äktenskapet sonen Johan Teodor Ericsson född i Ostra Tollstad 1874. År 1880 efter inflyttningen vid Åttingen föds sonen Karl Oskar. Familjen Druvva tröttnade snabbt på torparlivet, redan efter ett år flyttar de från torpet.

Nästa torpare blir Anders Peter Andersson född 1842 gift med Carolina Charlotta Persson född 1843. Familjen Andersson har också flyttat ganska mycket, med täta intervaller. Av deras barn är Carl Axel född i Vånga 1874, Anna Maria är född i Rystad 1876 och Augusta Vilhelmina är född i Skärkind 1879 i Åttingen föddes 1882 Oscar Vilhelm. Året efter hans födelse var det flyttningsdags igen.

Ny torpare blir Sven Peter Larsson född 1830 gift med Sofia Månsdotter född 1828, makarna har tre barn Sven Alfred född 1864,

Frans August född 1870, och Hanna Matilda född 1878.

År 1888 blir Sven Larsson änkling, han slutar i samband därmed som torpare och avflyttar.

Torpet blir obebott ett år efter Larssons flyttning, sedan tillträder Karl Oskar Andersson född 1868 gift med Karolina Olivia Svendsdotter född 1855, hon har före äktenskapet sonen Ernst Ferdinand född 1880. I äktenskapet har fötts Karl Sanfrid, Gerda Olivia och David Emanuel 1885, 1887, och 1889. Familjen Andersson brukar torpet till 1890 då Gustaf Alfred Karlsson träder till. (Morfar till skrivaren av detta)

Gustaf Alfred var född i Landeryd 1855 gift, med Engla Kristina Ringqvist född i Jonsberg samma år som sin make. Också de här makarna hade fört en ambulerande tillvaro innan de 1886 kom till Sörstad där Alfred fått tjänst som statdräng, och där familjen blev bosatta i Österkullen.

När makarna kom till Sörstad hade de barnen Ida Josefina född i Landeryd 1878, Hulda Sofia född i S:t Lars 1880, Jenny Kristina född S:t Lars 1882, Karl Henning född i Vist 1884, Hildur Augusta född i Kärna 1886. I Vikingstad föds sedan Märta Maria 1888, Anna Elisabet 1890, Axel David Herman 1892, Alma Teresia 1895, och Elsa Leontina 1897 (Mor till skrivaren).

Alfred och Engla kom att stanna som torpare vid Åttingen till 1922. När de tillträdde torpet var det endast 2,5 tunnland brukad jord, Alfred nyodlade så att när han slutade fanns det 5 tunnland. Alfred skaffade även lite extra inkomster genom att köpa stutar, som han födde upp och tämjde och brukade som dragare tills de var fullvärdiga oxar då de såldes, oftast till Sörstad.

Alfred lär ha varit en kraftkarl. Det har bland annat berättats att han vid ett tillfälle blev lovad en tunna råg av godsägare Nelzén om han utan att någon gång nedsätta säcken kunde bära densamma från gården och hem till Åttingen. Han hade bland annat att passera en stätta över en gärdesgård på vägen hem.

Alfred klarade uppgiften och fick ett gott livsmedeltillskott till sin stora familj en tunna råg vägde c:a 120 kg. Familjen utökades 1899 med ett flickebarn som äldsta dottern Ida fött utom äktenskap, och som fick sitt hem hos morföräldrarna. Flickan döptes till Gerda Katarina men dog redan vid fem års ålder.

Det finns ett foto av stugan vid Åttingen med Alfred och Engla Karlsson och yngsta dottern Elsa. Kortet är från 1918. Torpstugan bestod av ett rum ett litet kök och en farstu. En dörr till höger om ytterdörren med kattglugg leder in till visthusboden där det på vinden fanns ett litet magasinsutrymme för sädesförvaring. När Alfred och Engla slutade som torpare vid Åttingen fick de bostad vid Nysätter där de sedan bodde till 1934 när Nelzen sålde Sörstad.

Till Åttingen kom 1922 efter makarna Karlsson den sista brukaren av torpet. Det var Karl Sigfrid Dahlqvist född 1888 gift med Anna Alfrida Gustafsson född 1895, vid inflyttningen hade makarna två barn vid Åttingen föddes ytterligare fem barn. Också Dahlqvist odlar en del vid torpet, så när han slutar finns det cirka åtta tunnland åker. 1940 flyttar familjen till torpet Ängen som dels ligger detta närmare gården och dels är bostaden större och bättre än vid Åttingen.

Stugan vid Åttingen blir riven efter något år. Några år senare rivs även de övriga husen. Åkermarken planteras med barrskog. Platsen där stugan låg är skyltad.

Nedskrivet av Thorsten Andersson

För Er med tillgång till Internet så finns fotografiet på Åttingen som omnämns i texten med Thorstens morföräldrar och mor stående framför torpet på Kulturarv Vikingstads hemsida. Likaså finns det ett porträtt på godsägaren Nils-Åke Nilzén på samma plats.

Detta är ett bra exempel på hembygdsföreningens vision om hur väl varje äldre hus ska vara dokumenterat. Har Du någon kunskap, hur liten och obetydlig den än kan verka, om bebyggelse/personer/verksamhet mm så är vi i föreningen intresserade av att dokumentera den. Hör av Dig till någon i styrelsen.

Till sist vill styrelsen tillönska Er alla en riktigt

God Jul